

Vad säger
Allmän kommentar nr 5
om artikel 19
i Funktionsrättskonventionen?

Emil Erdtman 26 april 2019

Konvention, kommitté, allmän kommentar

- Deklaration - konvention - allmän kommentar
- FN-konventioner förtydligar de mänskliga rättigheterna
- Kommittéer övervakar att konventionerna följs
- Allmänna kommentarer stödjer staterna i genomförandet

Principer i FN:s system med mänskliga rättigheter

- Alla människor är födda lika i värde (inneboende värdighet) och rättigheter.
- MR är universella och gäller alla människor – oavsett intellektuell förmåga, stödbehov etc.

Bakgrund till artikel 19

- Nekad rätt till familjeliv - barn överges och vuxna göms undan.
- Nekad rätt att rösta mm - omyndigförklarande, förvaltare osv.
- Nekad valfrihet och kontroll - hindrar inkludering och leder till:
 - beroende, isolering, segregering, institutionalisering, tvång
 - stigma, stereotyper och diskriminering
 - fattigdom, våld, exploatering

Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället, bland annat genom att säkerställa att: **a)** personer med funktionsnedsättning har möjlighet att välja sin boställningsort och var och med vem de vill leva på lika villkor som andra och inte är tvungna att bo i särskilda boendeformer, **b)** personer med funktionsnedsättning har tillgång till olika former av samhällsservice både i hemmet och inom särskilt boende och till annan service, bland annat sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet från samhället, samt **c)** samhällsservice och anläggningar avsedda för allmänheten är tillgängliga på lika villkor för personer med funktionsnedsättning och svarar mot deras behov.

Allmänna kommentarer Funktionsrättskonventionen

1. Likhet inför lagen	Art 12	SV
2. Tillgänglighet	Art 9	SV
3. Kvinnor med funktionsnedsättning	Art 6	SV
4. Utbildning	Art 24	SV
5. Självbestämmande och delaktighet	Art 19	nu
6. Jämlikhet och diskriminering	Art 5	?
7. Involvering av funktionshinderrörelsen	Art 4:3/33:3	2019

Principer i artikel 19 enligt allmän kommentar 5

- Alla människor har frihet att välja, rätt att leva självständigt och inkluderas i samhället.
- De grundläggande mänskliga rättigheterna och friheterna finns inte på institutioner.
- Stöd ska grundas på respekt för inneboende värdighet.

- **KÄRNVÄRDE:**
 - valfrihet
 - egenkontroll.
- **CENTRAL IDÉ:** att bestämma var, med vem och hur man vill bo - och rätt att vara delaktig i samhällsgemenskapen.

Exempel på saker man har rätt att välja

- vad man ska äta
- när man ska sova
- vara hemma eller ute
- dagliga aktiviteter
- duk eller inte på bordet
- husdjur

Rätt att bestämma över sin identitet

- vem man är
- vara ensam eller inte
- livsstil
- kulturell tillhörighet
- HBTQ nämns

“Neither large-scale institutions with more than 100 residents nor smaller group homes with 5 to 8 individuals, nor even individual homes can be called independent living arrangements if they have other defining elements of institutions...”

“Article 19 is not properly implemented if housing is only provided in specifically designed areas and arranged in a way that persons with disabilities have to live in the same building, complex or neighbourhood.”

“satellite” living arrangements that branch out from institutions, have the appearance of individual living (apartments or single homes) but revolve around institutions, should not be established.”

Institution enligt allmän kommentar 5

- Segregerande boende, som berövar frihet och kontroll över beslut eller andra delar av livet.
- Oproportionerligt många med funktionsnedsättning i samma miljö.
- Inte byggnad utan fråga om valfrihet, t ex:
 - inte dela på assistenter (om man inte vill det)
 - inflytande över vem man bor med eller vem som är assistent
 - inte samma aktiviteter för alla

Delaktighet i samhällsgemenskapen

- **MÅL:** Tillgång till samma tjänster som allmänheten – utbildning, arbete, sociala medier, sport, museer, bibliotek mm.
- **GRUND:** Generell tillgänglighet - universell utformning
- **STÖD:** ska vara verktyg för valfrihet och kontroll.
 - Individuellt utformat utifrån individen - inte stödförmedlarens
 - Behovsbedömning utifrån personens vilja (aktiviteter kan skifta)

“all support services must be designed to be supporting living included within the community preventing isolation and segregation from others within the community”

Statens och kommunens skyldighet

- Se till att alla människor får åtnjuta sina rättigheter och möjliggöra full delaktighet
- Familjemedlemmar och tredje part får inte ingripa i självständighet och underminera möjligheten att delta i samhället.
- Stärk familjer att stödja medlemmar med funktionsnedsättning att realisera rätten till självständigt liv (rådgivning, stödgrupper)

Uppmaningar till staterna

- Ge människor rättsliga verktyg
- Kampanjer för medvetandegörande
- Begriplig information om art 19
- Utbilda personal i independent living
- Undersökning, statistik, information om stöd
- Övervakningssystem för genomförande av art 19, men också av institutioner och stödformer

Projekt Artikel 19 som verktyg

- Är du självbestämmande och delaktig i samhället?
- Uppfyller vi artikel 19 i Funktionsrättskonventionen?

Panelamtal:

- Hans von Axelsson, Myndigheten för delaktighet
- Susanne Berg, STIL, Independent Living Institute
- Anna Bruce, Raoul Wallenberg-institutet

Följ Artikel 19 som verktyg

- lagensomverktyg.se
- Facebook
- Nyhetsbrev

Projektledare Ola Linder: ola@independentliving.org

